

УДК 792.071.2.027(477–25=162.1)

ФРАНЦ МАРКОВСЬКИЙ: ДО ІСТОРІЇ ПОЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ В КИЄВІ

Наталія Томазова

Публікація складається з двох частин. У вступі в контексті історії Польського театру в Києві розглянуто процес формування акторської трупи. У другій частині подано знайдену в архіві автобіографію провідного актора театру Франца Марковського, що є не тільки детальним життєписом, але і яскравим документом епохи.

Ключові слова: Франц Марковський, Польський театр у Києві, актор, трупа.

Публикация состоит из двух частей. Во вступительной части в контексте истории Польского театра в Киеве рассматривается процесс формирования актерской труппы. Во второй части представлена найденная в архиве автобиография ведущего актера театра Франца Марковского, которая является не только детальным жизнеописанием, но и ярким документом эпохи.

Ключевые слова: Франц Марковский, Польский театр в Киеве, актер, труппа.

The publication consists of two parts. The introduction is devoted to the process of the company of actors' formation considered in the context of the history of Polish Theatre in Kyiv. The second part is the autobiography of Frants Markovskiy, the leading actor of the Theatre in Kyiv found in the archives. It is not only a detailed biography, but also a vivid document of the epoch.

Keywords: Frants Markovskiy, Polish Theatre in Kyiv, actor, troupe.

Перші роки існування радянської влади позначені неабияким пошкваленням культурно-мистецького життя, зокрема театрального. Терени Радянської України не стали винятком. Величезна кількість професійних та аматорських театральних труп і гуртків, які шукали нових мистецьких засобів вираження, стали ознакою 1920-х років, а нова національна політика, проголошена владою, сприяла становленню театрів національних меншин. Так, у Києві, де станом на 1926 рік мешкало 28 % євреїв та 0,26 % поляків, виникли національні театральні об'єднання.

У 1925 році, з метою залучення до комуністичного виховання й соціалістичного будівництва широких мас етнічних поляків Києва та всієї України, ЦК РКП(б) звернувся до КП(б)У з пропозицією створити в Києві польський професійний театр [3, с. 28]. У 1926 році було засновано Польську драматичну студію, що об'єднувала 25 слухачів – акторів-аматорів із середовища робітничої молоді – членів Польського клубу. Нове творче об'єднання перебувало під наглядом Центрального польського бюро освіти, створеного при Наркоматі освіти УРСР. У студії, крім спеціальних предметів (сценічного мистецтва, пластики, руху, музики, художнього читання), викладали

польську мову й літературу, історію. Згодом на спеціалізованих курсах при студії розпочали підготовку керівників драмгуртків для польських культурно-освітніх установ не тільки Радянської України, але й Білорусі та Росії. Силами студійців було підготовлено 25 п'єс та окремих театральних номерів. У 1929 році студію було переформовано в Польську театральну майстерню (Польпрат), а 1930 року трупа отримала назву «Перший державний польський театр» (з 1933 р. – Всеукраїнський польський театр, з 1935 р. – Державний польський театр УРСР). Станом на 1931 рік у складі трупи було 35 осіб, а кількість зіграних вистав – 80. У 1933 році штат театру збільшився до 144 осіб, а кількість вистав – до 160 на рік [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 15, арк. 15; 3; 1, с. 141–152; 6; 7, с. 84–130].

Перший польський театр цікавий не лише тим, що репрезентував національну політику радянської влади на різних етапах її існування та слугував вагомим чинником у збереженні самосвідомості польського населення України, але й тим, що був культурним феноменом, де недовго, але тривали сміливі експерименти, творчі пошуки, де одночасно працювала група видатних діячів українського й польського театрального мистецтва – режисери і драматурги

НАТАЛІЯ ТОМАЗОВА. ФРАНЦ МАРКОВСЬКИЙ: ДО ІСТОРІЇ ПОЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ В КИЄВІ

Вітольд Вандурський та Олександр Скібневський, режисер й актор Гнат Юра, режисери Олександр Сумароков і Донат Шклярєвський, композитор Ісай Ройзентур, художники Моріц Уманський, Федір Нірод та Валентин Борисовець [4; 5].

Складніше було з формуванням акторського колективу. Оскільки основу склали аматори, то керівництво театру і його куратори з керівних органів намагалися постійно посилювати трупу. Одним зі шляхів було поповнення колективу акторами з інших театрів – українських, російських, єврейських [ЦДАМЛМ України, ф. 650, оп. 1, спр. 5, арк. 47]. Так, у січні 1934 року до трупи за наказом Наркомату освіти УРСР було влаштовано актрису театру «Березіль» Олену Верещинську [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 15, арк. 5]. Тоді до трупи долучилися актори єврейських театрів, зокрема Харківського державного єврейського театру, Хана Браз, Міріам Лівшиць, Генріх Тарло, Яків Камінський, Юхим Оренштейн [2, с. 39–42]. Тому утворився багатонаціональний колектив – тут були поляки, білоруси, євреї, росіяни, українці. Єдина умова для творчої частини театральної трупи – володіння польською мовою [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 14, 24 арк.]. Іншим шляхом професійного вдосконалення акторського колективу стало запровадження різних форм підвищення кваліфікації. Так, у березні 1935 року дирекція ввела лекції з історії театру, які читав Ю. Шклярський. Це повинно було «піднести не досить високий рівень Польтеатру, оскільки актори не мають достатньої теоретичної підготовки» [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 6, арк. 44]. Із притаманним для радянської доби бюрократизмом керівні органи вимагали формальних підтверджень успіхів у «навчальній роботі», відзначаючи, наприклад, акторів Костянтина Шалобріта, Михайла Толстого, Франца Марковського та Міріам Лівшиць як відмінників навчання [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 19, арк. 31].

Від 1931 року розпочав діяльність польський відділ Київського музично-драматичного інституту імені Миколи Лисенка, що готував необхідні кадри. Серед його випускників були Жозефіна Бессек, Яніна

Сліпко, Люція Гржишкевич, Казимир Стецький, Микола Кулаковський та ін. [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 14, арк. 1–4 зв.].

Однак театр постійно зазнавав репресій з боку ідеологічних і державних органів УРСР, які з часом дедалі посилювалися. Спочатку діяльність головного режисера Вітольда Вандурського та театральної трупи, спрямована на сміливі мистецькі пошуки й орієнтована на польський, зокрема класичний, репертуар, зазнала нищівної критики з боку українських партійних чиновників та культурних діячів, радянської преси. Режисер був звинувачений у польському «націонал-більшовизмі» (зокрема, особисто наркомом освіти УРСР М. Скрипником), після чого його відсторонили від керівництва театром [ЦДАМЛМ України, ф. 650, оп. 1, спр. 5, арк. 12; 1, с. 141–152; 3; 6; 7, с. 84–130]. 3 липня 1933 року новий головний режисер Олександр Скібневський був заарештований органами Київського відділу ГПУ. Під час слідства його, а також багатьох представників польської інтелігенції України, серед яких були члени художньо-політичної ради театру (Броніслав Скарбек, Генрік Політур-Радзієвський, Вітольд Добжинський та ін.) й працівники трупи (Януш Думницький, Остап Горобієвський, Роман Ромуальдов-Остерчин та ін.), звинуватили в належності до контрреволюційної Польської військової організації (ПОВ) [4].

Ці події вплинули на репертуарну та кадрову політику театру. Замість творів польських драматургів до виробництва залучалися перекладні п'єси тогочасних радянських авторів, нерідко невисокої художньої якості, однак ідеологічно вивірені. Керівництво театру намагалося заслужити прихильність партійних і радянських органів шляхом бичування колишніх «промахів». Поширилася атмосфера недовіри, жаху, доносів, що спричинилося до творчої стагнації та занепаду колективу, процвітання інтриг і зведення особистих рахунків. На ключових посадах театру – директора, заступника директора, художнього керівника та головного режисера – фактично кожного року з'являлися нові особи, переважно непольського походження [ЦДАМЛМ України, ф. 650, оп. 1, спр. 5, арк. 47]. Неугодних

ІСТОРИЯ

акторів звільняли під різними приводами. Так, у листопаді 1934 року було звільнено Олену Верещинську начебто за «недостатнє знання польської мови» [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 6, арк. 4 зв.], а 12 січня 1934 року доньку актора Мирослава Дикого, студентку польського відділення театрального інституту, було відраховано «як класово вражий елемент за шкідницьку роботу серед студентів» [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 15, арк. 6].

Однак усе це не врятувало театр від подальшого нищення. Наприкінці 1934 року з посади директора театру було звільнено Вікентія Бальцеріка [ЦДАМЛМ України, ф. 650, спр. 6, арк. 13 зв.]. У вересні 1935 року органи НКВС заарештували директора театру Івана Ліпінського, а ще раніше – двох провідних акторів трупи Адольфа Станкевича й Вацлава Ключа [ЦДАМЛМ України, ф. 650, оп. 1, спр. 5, арк. 47]; 1937 року – завіта театру, відомого літературознавця Фелікса Якубовського, колишнього директора Олександра Гордієнка-Летугіна, акторів Євгена Захарчука, Вацлава Завадського, Казимира Олеарського, Ганну Мудру, Валентину Гржибовську, Вацлава Германовича, Міріам Лівшиць, Йозефа Весеніна-Іржикевича; 1938 року – Бориса Дробинського, Костянтина Шалобріта, Михайла Толстого [7, с. 190–198].

Таким чином, було підготовлено ґрунт для остаточної ліквідації театру. 3 квітня 1937 року з'явився наказ Комітету в справах мистецтв при РНК СРСР про закриття театру, а навесні 1938 року він припинив своє існування.

Одним із провідних акторів трупи був Франц Марковський (1896–1966), який поповнив колектив 1 березня 1934 року. Це фактично єдина людина, яка вціліла під час розгрому Польського театру. Польський дослідник П. Горбатовський небезпідставно вважав його агентом НКВС [7, с. 151]. Про це свідчить багато різних фактів. Наприклад, на показах Ф. Марковського ґрунтувалося обвинувачення проти директора Польського театру І. Ліпінського, якого він дуже добре знав та мешкав разом з ним у службовому помешканні [7, с. 179]. Під час допиту органами НКВС О. Гордієнко-

Летугін назвав Ф. Марковського представником «класово ворожих та націоналістичних елементів» у середовищі Польського театру, однак останній виявився єдиним, хто не був притягнутий у «справі ПОВ» [ЦДАГО України, ф. 263, оп. 1, спр. 62799, арк. 16–22].

Матеріали про життя й діяльність Ф. Марковського зберігаються в кількох архівних сховищах. Так, у Російському державному архіві літератури і мистецтв (ф. 697, 21 спр.) містяться його рукописи, автобіографічні записки, переписка з акторами Миколою Охлопковим, Михайлом Царьовим, Яковом Орловим-Чужбиніним, світлини з різних вистав. Документи про революційну діяльність Ф. Марковського зберігаються у фондах Державного архіву Російської Федерації (ф. Р 9597. Учасники Жовтневої революції та боротьби за радянську владу). Цікава автобіографія актора була відшукана нами серед матеріалів Польського театру в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України. Цей документ має значну історичну цінність, оскільки відтворює дух епохи та проливає світло на ситуацію в театральному колективі.

Документ публікуємо в додатку мовою оригіналу зі збереженням стилістичних особливостей та ознак часу – «советизмів», неологізмів, аббревіатур. Орфографічні та пунктуаційні помилки виправлені без застережень, що не впливає на зміст. У квадратних дужках відтворено текст авторських скорочень.

Джерела та література

1. *Башинджагян Н. З. Польский революционный рабочий театр: эстетика и драматургия (театральные искания В. Вандурского и Б. Ясенского) / Нателла Башинджагян // Искусство революции призванное. Октябрь и развитие искусства стран Восточной Европы 1920-х – 1930-х годов. – М., 1972. – С. 96–153.*
2. *Лоев М. Украденная муза / Моисей Лоев. – К., 2003. – 243 с.*
3. *Стронський Г. Польський театр у Києві / Генріх Стронський // Український театр. – 1992. – № 5. – С. 28–29.*

НАТАЛІЯ ТОМАЗОВА. ФРАНЦ МАРКОВСЬКИЙ: ДО ІСТОРІЇ ПОЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ В КИЄВІ

4. Томазова Н. М. Олександр Скібневський: до історії Польського театру в Києві / Наталія Томазова // Пам'ятки. Археографічний щорічник. – К., 2010. – Т. 11. – С. 215–245.

5. Томазова Н. М. Федір Нірод та Польський театр у Києві / Наталія Томазова // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Генеалогія та геральдика. – К., 2012. – Чис. 20. – С. 71–80.

6. Filler W. Kijowski teatr Witolda Wandurskiego / Witold Filler // Pamietnik Kijowski. – К., 2002. – Т. 6. – С. 263–271.

7. Horbatowski P. W szponach polityki. Polskie zycie teatralne w Kijowie 1919–1938 / Piotr Horbatowski. – Warszawa, 1999. – 255 s.

Скорочення

ЦДАГО України – Центральний державний архів громадських об'єднань України

ЦДАМЛМ України – Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України

Додаток

Автобіографія Франца Петровича Марковського, актера *

Происхожу я из крестьян Гродненской губ. Белостокского уезда, [ныне] Обрубниковской обл., дер. Погорелки.

Мой отец – Петр Матвеевич Марковский – с 17-и летнего возраста, по причине мало-земельности, вынужден был оставить хлебопашество и искать заработок «на стороне», то есть в городе. Работал он кучером, на побегушках, а впоследствии приказчиком при фабричном магазине Моцэса в м[естечке] Хорош, где и женился на моей матери – Элеоноре Феофиловне Возницкой, дочери рабочего-текстильщика, работающего на фабрике Моцэса 50 лет.

Таким образом, вся моя родня по отцу – крестьяне от сохи, а по матери – рабочие от станка. Это дало возможность прекрасно познать жизнь и быт как одних, так и других, что, несомненно, явилось положительным результатом лично для меня в будущем и по сегодняшний день.

Мать моя работала с 14[-ти] лет в прислугах, а затем домашней хозяйкой и портнихой.

Как отец, так и мать имели возможность получить только домашнее образование, оставаясь полуграмотными.

Ввиду частой и продолжительной болезни отца, вся тяжесть воспитания детей легла на мать, а в 1914 году мать со всеми детьми эвакуировалась как беженка без всяких средств, оставив отца в Белостоке, который умер в 1918 году.

В настоящее время моя мать проживает в гор. Воронеже по ул. Карла Маркса, д. № 48, кв. 9 и находится на иждивении. Ей 73 года.

Старшая сестра – Бронислава – замужем за техником-педагогом И. Горбуновым и проживает в гор. Омске: Садовая, 21.

Вторая сестра – Мария – замужем за ученым-лесоводом К. И. Алюшиным, который в настоящее время находится начальником научной авиаэкспедиции по исследованию леса Нарымского края, а постоянно проживают в гор. Ленинграде: Прядильный пер., № 8, кв. 40.

Брат Альфонс – чл. ВКП(б), работает в пограничной зоне УССР в м. Сатанов Винницкой обл. при Сатановском райисполкоме – зав. спецчастью.

Брат Антон – член ВКП(б), был секретарем ЦК ВЛКСМ (Политбюро в Москве) и в настоящее время на ответственной партийной работе при ЦК ВКП(б).

Брат Иосиф – член ВЛКСМ, педагог по обществоведению и политэкономии. Последнее время работает в Заочном ком[мунистическом] университете при ЦК ВКП(б) в Воронежском отделении и в настоящее время переходит на работу в г. Валуйск в педтехникум.

* Документ зберігається в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України [ЦДАМЛМ України, ф. 650, оп. 1, спр. 18, арк. 7–17].

ІСТОРИЯ

Благодаря невероятным стараниям матери, не считавшейся ни с какими лишениями, мы, т. е. все ее дети, получили надлежащее образование и «вышли, – как она говорит, – в люди».

Что касается меня, то я родился 29 января 1896 года в фабричном местечке Хорощ.

До 1914 года учился в Белостокском реальном училище.

Начиная со 2-го класса я уже давал уроки, а с 1912-го года, будучи учеником, работал в 13-й шоссеинной инженерной дистанции, зарабатывая себе деньги на правоучение и помогая родителям.

Все же в 1914 году по причине бедности родителей я был исключен из реального училища за невзнос платы за правоучение. Пришлось учиться частным образом и держать экзамены экстерном.

После выхода из реального училища в 1914 году я уехал на службу в город Двинск в отделение Т[оварищес]тва чайной торговли «Василий Перлов с с[ыновья]ми», где работал продавцом и счетоводом 1 год 7 мес., т. е. до призыва в армию.

В 1915 г. 19-и лет по случаю досрочного призыва я был взят в армию и направлен рядовым в 199-й пехотный запасный батальон в гор. Вятку.

В 1916 году, как имеющий образование, согласно приказа, я был направлен в Саратовскую школу прапорщиков, в каковой пробыл 4-е месяца.

В том же 1916 г. после школы я был направлен в 96-й пех[отный] зап[асной] полк в гор. Симбирске на должность командира взвода.

В революционный период с установлением выборного начала я был избран начальником нестроевых команд полка.

После Октябрьской революции и роспуска старой армии с конца декабря 1917 года я поступаю добровольцем в красногвардейскую часть – в Белгородский революционный полк под командованием тов. Жбиковского (тов. Жбиковский работает ныне в Реввоенсовете). Белгородский полк известен 1-м сражением с Корниловым, задержанием его наступления под Белгородом.

В гор. Москве, еще до опубликования декрета об организации регулярной Рабоче-крестьянской кр[асной] армии, названный полк был реорганизован в регулярные красноармейские части: 1-й Варшавский красный полк и Московскую отдельную сводную караульную дружину.

В организации последней я принимал деятельное активное участие с предоставлением мне должности командира 1-го батальона.

Через некоторое время, в связи с арестом командира дружины, перевожусь на должность помощника командира с вр[еменным] исп[олнением] обязанностей командира Московской отдельной сводной караульной дружины.

Комиссаром при мне был тов. С. Ф. Юзяткевич, являющийся одновременно замест[ителем] военного комиссара Замоскворецкого р[айо]на тов. Косиора.

При чем на дружину была возложена охрана всех пороховых и артиллерийских складов г. Москвы и такие ответственные караулы, как Наркомвоенкомат, Штаб Московского военного окр[уга], Ссудная казна и т. п.

С организацией Западной стр[елковой] дивизии Московская отд[ельная] сводн[ая] караульная дружина переименовывается во 2-й Люблинский стрелковый полк, в каковом я остаюсь заместителем командира полка с периодическим исполнением обязанностей командира полка.

Начальником Зап[адной] стр[елковой] дивизии был назначен тов. Лонгва (ныне находится в гор. Москве) и комиссаром дивизии – тов. Бобинский (ныне находится в гор. Москве).

За время пребывания в гор. Москве в 1918 г[оду] я принимаю участие в разоружении анархистов по Домской ул. в Замоскворечье и в подавлении восстания левых эсеров,

НАТАЛІЯ ТОМАЗОВА. ФРАНЦ МАРКОВСЬКИЙ: ДО ІСТОРІЇ ПОЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ В КИЄВІ

организованного Поповым, в каком мне согласно приказа военного комиссара Замоскворецкого района тов. Косиора была поручена охрана всего Замоскворецкого района.

В октябре м[еся]це 1918 года со 2-м Люблинским стр[елковым] полком в составе 1-ой бригады Зап[адной] стр[елковой] дивизии я был переброшен в распоряжение 9[-ой] армии на Восточный фронт против генерала Краснова, где полк занимал боевой участок: Балашов, Пиперовка, Тростянка, Макашевка, Поворино.

В январе м[еся]це 1919 года со 2-м Люблинским стр[елковым] полком я был переведен на Западный фронт против белополяков, занимая первоначально гор. Вильно, а затем следующий боевой участок: станции Замирье, Свержень, Несвиж, Снов, Барановичи, Слоним.

Здесь на фронте я сильно заболел (туберкулез легких и бронхиальная астма), и комиссией врачей в гор. Минске признаюсь вовсе не годным к военной службе.

23-го мая 1919 г[ода] на основании заключения врачебной комиссии исключаясь из списков 2-го Люблинского стр[елкового] полка – получая от полка направление и литер на поезд в Крым для лечения.

На пути в Крым поезд, в каком я ехал, в гор. Мелитополе оказался со всех сторон отрезанным белыми, и я очутился в плену контрреволюции.

Скрывая свое революционное прошлое и уничтожив документы (во время ареста) о службе в Красной Армии и революционной деятельности, я ищу связи с подпольными организациями, дабы и здесь продолжить революционную борьбу и принять участие в подпольной работе, как подобает большевику и члену Коммунистической партии.

Преследуя эту цель, мне удастся устроиться в Симферопольскую губ[ернскую] тюрьму на должность сверхштатного помощника счетовода.

Здесь завожу связь с политическими заключенными и всеми способами облегчаю их тяжелую арестантскую жизнь. Выполняя поручения подпольного характера, переносу письма и т. д. и т. п.

Основной моей целью, конечно, было, при случае, в подходящую минуту освободить тюрьму.

В Симферополе освободить не удалось, поскольку меня перевели в Ялтинскую тюрьму, где намерение мое было мной осуществлено, связавшись с Ялтинской подпольной коммунистической организацией.

Здесь, в г. Ялте, еще задолго до прихода красных, жертвуя своей жизнью, из под усиленного белого офицерского караула освобождаю всех политических заключенных из Ялтинской тюрьмы и в течение почти 2-х недель, до ухода белых, скрываясь сам, находясь под прикрытием Ялтинской подпольной коммунистической организации.

После отхода последнего парохода с белыми из ялтинского порта я вместе с Ялтинской подпольной организацией в составе: т[ов]. Ясинского (председатель), тов. Долговой (секретарь), т[ов]. Тышкова, т[ов]. Туваева и др. приступаю к организации Ялтинского ревкома, принимая самое активное участие. Принимаю должность заместителя тов. Долговой, на которую были возложены обязанности заместителя председателя ревкома и секретаря, зав. отделом по охране брошенных имуществ и зав. отд[елом] соц[иального] обеспечения.

С пополнением ревкома новыми руководящими работниками т[ов]. Долгова осталась зав. отделом соц[иального] обеспечения, а я – ее заместителем и зав. п/о * учреждений.

В 1920 году с организацией рабочих кооперативных объединений я выдвигаюсь правлением Ялтинского союза совработников в правление рабочего кооперативного объединения «Совработник», в организации которого принимаю самое активное участие.

* Потребительско-общественных.

ІСТОРИЯ

Кооперативное объединение «Совработник», как кооператив гор. Ялты, поглощает постепенно все остальные кооперативные объединения, а затем и ЕПО * и становится единым центральным рабочим кооперативом в гор. Ялте, в котором я остаюсь заместителем председателя правления тов. Лукина Г. К. и продолжаю ведать всей финансовой и торговой деятельностью вплоть до 1923 г[ода].

В 1923 году, интересуясь вопросами искусства и в частности театром (мною был составлен проект нового театра, о котором делал доклад в 1924 г[оду] в Наркомпросе в гор. Москве), я поступаю в драмстудию, в которой проучился 1923 и 1924 гг.

После студийной учебы я перешел на клубную работу и театральную как руководитель самодеятельных рабочих и детских кружков и как профессиональный актер, работая в гор. Воронеже.

Попутно занимаюсь научно-исследовательской работой, как в области истории театра, так и в области режиссерского и актерского творчества, и с этой целью поступаю в Московский заочный университет искусств (в настоящее время заканчиваю мою работу «Классики марксизма и социалистический реализм»).

После окончания драмстудии я послужил актером в целом ряде городов Ц[ентрально-]ч[ерноземного] о[круга], как то: Ст[арый] Оскол, Острогожск, Липецк, Воронеж и др. до 1929 года.

1928–[19]29 гг. – в гор. Воронеже «Большой советский театр»;

1929–[19]30 гг. – в гор. Орехово-Зуево в рабочем театре;

1930–[19]31 гг. – в гор. Симферополе в Крымгосдрамтеатре;

1931–[19]32 гг. – в гор. Севастополе, Керчи и Евпатории;

1932–[19]34 гг. – в гор. Воронеже «Большой Советский театр».

С 1-го марта 1934 года работаю в Киевском польском гос[ударственном] театре.

Таков вкратце мой производственный и революционный путь, пройденный до сего времени.

По общественной линии, начиная с 1918 года, т. е. находясь в рядах Красной армии, я принимал активное участие в организации Международного клуба в гор. Москве, в котором состоял членом организационного правления (см.: «Правда» за 1918 г.).

После прихода красных в Ялту работаю зав. культ[урным] отделом Ялтинского союза совработников и избираюсь делегатом на 2-й крымский съезд совработников.

В Ялтинском отд[еле] соц[иального] обеспечения – пред[седателем] м[ест]к[ома].

В ялтинской кооперации избираюсь во все составы правления.

Во всех театрах, без исключения, принимал самое активное участие в общественной работе, как по линии м[ест]к[ома], так и в редколлегиях стенгазет, ведя беспощадную борьбу с закулисной «гнилью» старого театра, и на каждом шагу отстаивал идеи Маркса-Энгельса-Ленина-Сталина в искусстве.

Как на живой пример я могу указать на мою работу в Польском гос[ударственном] театре, где я состою членом м[ест]к[ома] и предс[едателем] производственных совещаний.

На 2-й день прихода в польский театр в присутствии коллектива я разоблачил контрреволюционную пьесу «Прощай село» Кулиша в постановке режиссера Ю. Шклярского.

Написал в газету «Серп» от 28.9.[19]34 г. за № 130 статью об антимарксистских лекциях Ю. Шклярского, преподносимых под видом марксистского воспитания коллектива.

В 1934 г[оду], поехав с бригадой в Мархалевский р-н и являясь отв[етственным] редактором стенгазет, каждая стенгазета, выпускаемая бригадой, раскрывала все контрреволюционные гнезда в тех селениях, где мне пришлось побывать.

Борьба с контрреволюционером Кравецким и т. д.

Именно в подобной борьбе, начиная с 1918 г[ода], я провел всю свою жизнь.

* Единое потребительское общество.

НАТАЛІЯ ТОМАЗОВА. ФРАНЦ МАРКОВСЬКИЙ: ДО ІСТОРІЇ ПОЛЬСЬКОГО ТЕАТРУ В КИЄВІ

Необходимо сказать, что будучи в Красной армии, я состоял членом РКП(б) и принимал участие в организации полковой коммунистической ячейки, ведя политическую работу.

Но, попав в окружение белых и уничтожив документы, которые после трудно было восстановить, из партии пришлось механически выбыть.

Невзирая на это, я с начала революции и до сегодняшнего момента всюду и везде выполнял ту революционную присягу, которую я давал лично Владимиру Ильичу в 1918 г[оду] в рядах первых сформированных частей Красной армии, на заводе б[ывшем] Михельсона, где лично руководил и принимал присягу В. И. Ленин.

Этой присяге я не изменил ни на фронте гражданской войны против белых, ни в окружении белых, участвуя в подпольной работе.

Об этой присяге я помнил, работая на экономическом фронте в борьбе против частного капитала.

Об этой присяге и помню, работая на культурном фронте, и как боролся, так и буду бороться за осуществление великих коммунистических идей Маркса-Энгельса-Ленина-Сталина, не теряя надежды вернуться в ряды ВКП(б).

8.10.[19]36 г.
Ф. П. Марковский

SUMMARY

The history of The First State Polish Theatre existed in 20s–30s of the XXth century in Kyiv on the basis of archival documents is investigated in the article. It has become a significant artistic phenomenon assisting in the consolidation of Polish population in Ukraine, the preservation and development of Polish culture and language. The Theatre was founded at the amateur school, so it constantly had the task of extension of the collective professional skills, especially the acting troupe. The actors of professional Ukrainian, Russian, Jewish theatres were attracted, various forms of extension, especially the courses on the history of theatre, Polish language and the studies on the theatrical skills were introduced to that end. Since 1931 Polish department of M. Lysenko Kyiv Institute for Music and Drama has started to train required personnel. However constant political repressions against the Theatre were marked tragically on the actors' fates and the collective in general. The role of Frants Markovskiy in the history of the Theatre is cleared up, actor's autobiography, found in the archives, as a vivid document of the epoch is published in the article.

Keywords: Frants Markovskiy, Polish Theatre in Kyiv, actor, troupe.